

Naslov originala:
AU GRAND LAVOIR
Sophie Daull

Copyright © Éditions Philippe Rey, 2018
Copyright © 2021 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Uredništvo:
Jelena Nidžović
Anja Marković

Prevod:
Melita Logo-Milutinović

Lektura i korektura:
Kontrast izdavaštvo
Aleksandra Bojović

Dizajn korica:

Štampa:
F.U.K. d.o.o.

Tiraž:
1200

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

SOFI DOL

U VELIKOJ PERIONICI

Prevela s francuskog: Melita Logo-Milutinović

KONTRAST
Beograd, 2021.

*Nek bezumlje i ludilo
duh mu more, srce lome!
To je pesma Erinija —
bez forminge srce veže
i suši srž u kostima.*

ESHIL
*Eumenide*¹

---

1) Preveo Miloš N. Đurić. (Prim. prev.)

I

Četvrtak več

Preksinoć sam bio mrtvosan. Ne volim kad se radi opalo lišće. Od toga otpadaju krsta. Duvač u torbi na leđima, satima, pravo mučenje. Taj prtljag je jednako težak i kretenski sastavljen kao ona oprema od dvadeset pet kila za momke od 14 do 18. Ne znam zašto su nam izmenili program: trebalo je da radimo lukovice, a oni nam uvalili opalo lišće, bacili nas na put za Šartr, da slažemo gomilčine lišća uz platane, između skretanja za Alanson i hipermarketa, tamo 'de je saobraćaj najgori. Ko poznaje Nožan, zna o čemu pričam.

Svratio sam u „Ma vi an bio”² da kupim gotovo jelo – kinou s pastom od krasuljice – 'teo sam da se u miru izvalim pred TV, kao i svako veče.

Od pre nekog vremena ne idem više sa Žilberom na piće posle šljake, jer se uvek oleši, a meni to smeta. Nekad ne zna ni gde je parkirao kombi. U „Rele de la postu” ionako nemaju sok od paradajza, a i Žilbera nervira što ja ne cirkam. Nervira ga što ne cirkam, nervira ga što sam vegetarijanac, nervira ga što ne pričam o fudbalu. Kako da kažem Žilberu da mi se meso ogadilo u mardelju? Zbog lika koga sam tamo upoznao, koji je bio prefinjen

---

2) Reč je o prodavnici zdrave hrane i prirodnih proizvoda. (Prim. prev.)

koliko je ovaj prizeman, i govorio je da odbijanje mesa pokazuje nadmoćnost duha, radio taj-či i jogu, spremao manioku i lišće betel bibera, stogodišnja jaja i kašu, i spavao u svilenoj pidžami, s glavom ka severu, po feng-šuiju? Oslobodili su nas u isto vreme. Njega usled obustave postupka, mene zbog dobrog vladanja. A živeli smo osam godina zajedno, kao muž i žena. Zvao se Aleksandar. Velikog Aleksandra više nema, a Žilber je moj mali šef.

Sedeo sam, dakle, na kauču, na kolenima sam držao porciju u kartonskoj posudi, podgrejanu uz pomoć moje drugarice mikrotalasne, a moj drug TV isporučivao mi je svoj tovar slika. Prebacivao sam na programe koji lako hipnotišu, emisije s gomilom stručnjaka što satima komentarišu aktuelna dešavanja – politička, kulturna, privredna.

A onda sam najednom ispustio viljušku i zagrcnuo se.

Na ekranu, u krupnom planu, pojavila se žena špicastog lica, koja je nešto govorila.

Jebote, znam ovu žensku, znam je sto posto.

Pojačao sam ton i pogledao bolje. Znam i njen glas. Slušam. Žena je napisala knjigu, zato gostuje u emisiji o književnosti. Knjiga je za njenu ćerku, koja je umrla sa šesnaest godina. Govori o bolnim stvarima, žalosti, gubitku, duhovima i tako to. Ruke su joj u pokretu, njeni gestovi su mi poznati i neprijatni. A onda najednom shvatam, lepim deliće.

Ama, šta će, bre, ta ženska na mom TV-u?

Ta što govori na TV-u, to je ćerka žene koju sam ubio pre tri-deset godina. Em sam se šokirô, em sam se osetio matoro.

Trinaest godina kako sam izašao iz CZ-a, šest godina kako je Aleksandar umro, pet otkako sam se sklonio ovamo, i mislim da ima najmanje dvadeset otkako nisam stvarno razmišljao o celoj toj priči, sem da bi' izblefirao psihiće i probacione službenice.

Ostao sam tako razjapljenih usta pred ekranom, potpuno oduzet, s daljinskim oklembesanim među butinama. Smrad trulog lišća, koji mi se uvukao u trenerku, peo mi se pod nozdrve,

pomešan s kiselim mirisom krasuljice koja se hladi. U mojim neuronima desio se nekakav kratak spoj, vremensko iskakanje koje je premotavalo godine unazad u zaglušujućem džumbusu.

Setio sam se nečega što mi je Aleksandar ispričao – nisam ga pažljivo slušao, pošto sam se uvek isključivao kad se on razmetao svojom kulturom. Priča je bila o grčkim movama, u njoj je jedan tip ubio svoju majku kraljicu da bi osvetio svog oca kralja, čime je stavio tačku na dugu porodičnu istoriju, već ionako prilično krvavu i zapetljanu, pa ga te živuljke maltretiraju, hvataju mu se za kosu, za odeću, za misli, čak i za snove. Zuje mu po ceo dan dosadne žvake o griži savesti, grešci, nemogućem oproštaju itd. Neke furije zamršenog imena, nešto sa gomilom „i”.

Dok sam se spremao da legnem, u glavi sam čuo bzzzzzz...

Tip koji je jedne januarske noći ubio moju majku s četrdeset jednim ubodom „opinela”³, nakon što ju je silovao drškom lopate za sneg, osuđen je na doživotni zatvor. Budući da nije imao nijednu karakteristiku povratnika, da su ga sudski veštaci ocenili sposobnim za „readaptaciju”, a da i ne pominjemo to što mu je tok izdržavanja kazne bio besprekoran, oslobođen je posle odsluženih minimalnih osamnaest godina. U sudskim i novinskim arhivama lako se mogu pronaći detalji njegovog zločina, suđenja, pa čak i boravka u zatvoru tokom prvih godina služenja kazne, pošto je o njemu snimljen dug dokumentarni televizijski film, u kojem izgleda posebno fotogenično. *A star is born.*

Kao duševna žena, čovečna i napredna, mogu samo da pozdravim tako uzoran primer iskustva u obnovi: ćelija kao kabina društvenog lifta, život iza rešetaka kao kurs ličnog razvoja, uspešno završen.

I ja sam zaglavila doživotnu. U kloaki sa ustajalim bolom, prisilnim zaboravom, tromim potiskivanjem, kloaki koja se na kraju isušila, i sad ispotilha izaziva mučninu. Ali posle trideset godina u takvom genijalnom sarkofagu, krasta svrbi, rana ponovo progovara. Nešto curi i treba ga oprati s mnogo vode.

Zato ću otići tamo, u veliku perionicu, gde se sećanje riba o hrapav granit, gde se jezik ispira u bujici što se peni kao mastiljav

---

3) Reč je o prestižnoj marki džepnih noževa. (Prim. prev.)

sapun, gde je fikcija varikina. Gledaću prljavu vodu kako otiče u veliku sinoviju reči i pustiću da se mrlje osuše na suncu njihove utehe. Veliki veš.

Potrebno je da stvorim neki lik. Kad se nagnem nad poslednje odraze, ugledam njega. Jednom zvezda, uvek zvezda.

Tip koji mi je ubio majku biće, dakle, baštovan iz Gradskog zelenila u Nožan le Rotruu.

Petak ujutro

Cele noći nisam spavao.

Iza očiju su mi igrala lica izbrisana iz sećanja pre mnogo godina: žena koju sam ubio, devojka s TV-a – zelene oči, riđa punđa, špicasta brada – debeli Žipe, moja majka, moj advokat, pumpadžija sa auto-puta, koji je video krv na mojoj odeći, tipovi s televizije, opet devojka iz emisije, koja se pretvorila u cupi iz gimnazije gde sam išao da muvam ribe, sve ucirkane face ortaka s kojima sam se to veče uradio.

Mora da sam ipak na trenutak zaspao, pošto sam video i majku kako mi guguče na uvo *volim te, matorko moj*, dok je zatvorski čuvari rešetaju.

A to je mogao biti samo ružan san.

Gadna noć.

Sutradan sam se našao sa Žilberom ispred opštine, u 8 ujutro. Čekao me je i pušio, naslonjen na kombi. Nervira ga i što ne pušim, ali poštuje to: nikad ne pali pljugu u kolima kad zna da treba da se vozim s njim na šljaku. Posle ove noći strave, došlo mi je da ga poljubim u debelu kobajoždersku njušku i da se stisnem uz njegovo škembe, toliko mi je bilo drago što ga vidim. Verovatno sam izgledao kô ne daj bože, ali on nije na to reagovao.

Pljujem po Žilberu, ali u stvari mi je drag. Zato što je okej lik i stvarno voli cveće. Treba ga videti kako zaljubljeno istovaruje dan i noć ili narcise u gajbama, hoda unatraske i spušta bradu nad njihove drhturave latice da ih zaštiti od vetra; treba ga čuti kako nežno priča kozmejama, pavitima ili žavornjacima dok ih uspravlja uz bambusove pritke.

Ali tog jutra – prvog jutra kada sam čuo kako mi u ušima šušljaju živuljke iz stare Grčke – nije bilo ni govora o cveću. Trebalo je da okopavamo ostrvo u kružnom toku na putu za Man. To je značilo da ćemo ceo dan biti na otvorenom i grčiti se kao idioti, u nedodžiji. Takođe je značilo da nema dnevnog specijaliteta kod Fransine, pošto u tim slučajevima radimo bez pauze za ručak, pa treba da jedemo *na radnom mestu*. A ja baš volim kuskus koji Fransina sprema petkom, služi mi ga bez mesa, za male pare.

Morali smo da skrenemo na „Super U” i sipamo čorbu, što je Žilberu dalo povod da opet peni. Otkako je službi skresan budžet, opština svojim zaposlenima više ne daje unapred pare za troškove. Zato i za najmanju kupovinu Žilber mora da isuče sopstvenu platnu karticu i da se seti da zatraži račun, za koji će šest meseci čekati povraćaj. Tako je za čorbu, ali i za rukavice, baštenske makaze, stvari bez kojih se na šljaci ne može. Žilberu je stvarno toga preko glave. Mislio je da će imati mira kad bude unapređen u šefa službe, ali upravo je obrnuto. Uskoro ćemo iz svog džepa morati da plaćamo đubrivo, kosilice, pa i automatske prskalice za zalivanje, što da ne?

Ja se ne kurobecam, vrlo sam zadovoljan što sam iskopao ovaj posao, hvala gospođi Probacionoj Službenici.

Pošto smo svratili na pumpu, ušli smo u samoposlugu da kupimo nešto za klopku. Žilber je uzeo kobaju s belim lukom i kamamber, s tim što je najpre svaki opipao i onjušio da bi utovario najsmrdljiviji, kao i obično; ja sam uzeo taramo salatu i malo pakovanje celera u remuladi, oba organska, za šta sam dobio uobičajene opaske svog kolege sa sela: „Jebote, em si vegetarijanac, em jedeš organsko! Stvarno imam utisak da šljakam s nekom cavom!

Na kraju ćeš da pišaš zeleno!” Zgrabio je s jednog rafa kilo crnog vina, a ja sam otišao do drugog po bocu kisele. Žilber ne zna da u torbi uvek imam termos s japanskim zelenim čajem. Na radilištu ga krijući pijem u velikim gutljajima, dok on ide da piša žuto.

Žilber je na kasi kupio list *Eko di Perš*, pa smo krenuli ka Manu pod zacementiranim nebom. Pet kilometara dalje, parkirali smo se na bankini kružnog toka. Izašli smo iz kombija, navukli fluorescentne prsluke, rasporedili čunjeve da obezbedimo mesto, uzeli alat iz prtljažnika i povadili iz džepova kape: vunenu za mene, za njega kačket sa oznakom sportskog kluba iz kraja.

Tako udešeni, na trenutak smo stajali nepomično na bankini kružnog toka, između puteva D16 i D495, i slušali tišinu seoskog predela, onu kad sasvim utihne zvuk motora automobila koji se udaljava, a još se ne čuje zvuk onog što se približava.

Prešli smo kolovoz, noseći ašove i lopate na ramenu kao bajonete, i bez problema smo stigli na poprište operacija: blatnjavo brdašce gde je trebalo „prevrnuti zemlju” prema uputstvima iz radnog naloga, koji ne kaže tačno dal’ se priprema teren za sadnju cvetnih leja ili za sledeću turističku reklamu Regionalnog saveta, s reprodukcijom minijaturnog zamka i barjacima u fazonu srednjeg veka.

Celo prepodne radili smo u tišini. Ponekad bi neki automobil veselo zatrubio, Žilber bi digao ruku da pozdravi poznanika, a ovaj bi kroz prozor dobacio neki bezobrazluk, koji bi odneo vetar. Zemlja je u oktobru bila laka za rad, dobra crnica, ne kao ona koju kolege s groblja moraju da dižu kad pripremaju grobove, silan šljunak splepljen uz izliveni beton, užas živi.

A što sad ja razmišljam o grobljima?

Na pauzi za ručak ostavili smo alat na radilištu, prešli pust drum i došli do kombija, koji je ispunila aroma Žilberovog kamambersa. Žilber je izvadio iz celofana vlažnu salamu koja je trebalo da predstavlja baget, pa sam s mukom progutao nekoliko zalogaja umočenih u taramu. I celer u remuladi mi je teško pao.

Žilber je bučno krkao, sa *Eko di Peršom* raširenim na volanu. Dok ga je listao, povremeno sam bacao pogled na naslove.

I opet šok. Na desnoj stranici, u krupnom planu, lice one devojke. Na TV-u je nosila narandžastu bluzu, na fotki u novinama ciklama bluzu. Špicasta brada, zelene oči, dug vrat... Stvarno se nije promenila. Slika je stajala na unutrašnjim stranicama, gde su lokalne vesti. Svakog petka knjižar tu prilaže svoj nedeljni oglas. Preporučuje neku knjigu Nožantancima za zanimaciju preko vikenda ili predstavlja nekog autora koji će kod njega potpisivati svoje knjige. I tu, sav zblanut, saznajem da devojka dolazi u sledeći utorak! Znači, za četiri dana! „Skrhana ali dostojanstvena majka”, piše novinar u legendi. Skrhana ali dostojanstvena...

Ma, šta koji moj traži ta ženska u mom selu?

Žilber se udubio u članak koji najavljuje plesnu gala predstavu njegove klinke u nedelju, ali je uhvatio moj pogled, osetio nelagodnost. „Znaš je?” „Ne, nego sam je video sinoć na TV-u...”

Bez reči je zgrabio onu bocu vina, obrisao vrh rukavom: „Oćeš da cugneš?” Zna da ne pijem. Dohvatio sam njegovu vinčinu i potegao tri dobra gutljaja. Oteo mi je bocu iz ruku, nabio čep malo previše teatralnim pokretom: „Dobro, oćemo nazad?”

Tog popodneva zemlja je počela da se puši, pomalo kao što se čoveku puši iz usta na prvim mrazovima. Vozač automobila na izlazu iz grada verovatno je izdaleka mogao da vidi dve tamne figurice nasred puta, dva robota koji dižu ruke i spuštaju ih ka zemlji u beličastoj auri, dok svetlost farova ne uhvati u snop fluorescentnu žutu boju naših prsluka i ne pretvori nas u dva opštinska svica u predvečerju.